

Како фотограф од Тетово се споменува дека во 1950 год. во Тетово отворил фото-студио и кумановчанецот Ѓорѓи Малески, но, повеќе не располагам со податоци за него.

Би сакал да потсетам на уметничкиот фотограф и снимател Благоја Дрнков (1914-2012) кој има потекло од Тетово и преселен е во Скопје, кој е еден од најпознатите македонски фотографи и филмски сниматели почнувајќи од 30-те години од минатиот век, а во 1935 година Благој Дрнков го снима својот прв филм. Благоја работи и како уметнички директор на Врадар филм, потоа долгги години е официјален снимател на Извршиот совет на РМ, а работи на многу документарни емисии, серии во МРТВ и др.

Треба да се запише дека значајни се филмските остварувања на режисерот Бранко Ивановски - Гапо (1931 - 2008). Бранко е роден во Тетово, а преселен е во Скопје. Бранко е еден од најплодните филмски режисери од Македонија. Бранко има режирано околу 40 документарни и 7 долгометражни филмови, а има режирано и многу драмски, телевизиски и радио претстави.

Од Тетово имало многу богати фамилии, учени и шетани во Балканските, Европските и Американските држави и сигурно е дека во домашните албуми, витрини и лични архиви имало многу фотографи-аматери, како и колекционери на стари фотографии, но, нажалост, мене досега не ми се познати и достапни. Би ги споменал само неколку богати- зенгини тетовски фамилии, и сигурен сум дека имаат голем фонд на стари фотографии, како родовите: Лешкови, Пишман, Ќемане, Бутика, Пульпуль, Шутомир, Камџик, Ќензо, Шикла, Ченка, Тупанче, Ласман, Парлиќ, Папеш, Гапо, Чанак, Штакле, Чучук, Дембо, Скалоски, Закоски, Опан, Топурко, Триштиќ, Нешови, Бојациеви, Евчеви, Шутомирови и многу други познати фамилии.

Јас знам дека многу од наследниците на овие познати фамилии од Тетово располагаат со голем фонд на стари фотографии, но, би го споменал Бранислав Светозаревиќ од Тетово, кој при пишувањето на книгата Тетовскиот споменар 1919-1941 и книгата Македонците од Тетово од Ала Турка до Ала Франка, прибави голем фонд на стари фотографии од Тетово (извор: ред. бр. 13 и 71).

Тука, би сакал да напоменам дека во Тетово и во Лешочкиот манастир после Октомвриската револуција, дошли многу богати руски фамилии, свештеници, монаси и монахињи и тие донесле голема култура и традиција во однесување, облекување и се. Богатите руски фамилии за време на верските празници за прв пат во Лешок вовеле традиција на корзо од Лешочкиот манастир до киселата вода и до сред село, па, и традиција на фотографирање. Неколку руски фамилии останале да живеат во Тетово и кај нив верувам дека има безброј стари литографски и обични фотографии. Би споменал само неколку руски фамилии: Рјабошапков, Жидков, Лосев, Чуприна, Штејн, Коваленко, Јефкин, Северинов, Бараковски и др., како и монахот Теодорит, калуѓерките Матушка, Надежда, Марина, Елисавета и др.

Како што после Октомвриската револуција во Македонија се преселија многу богати семејствна од Русија и Украина, така, илјадници македонци од Тетово, селата од Полог и од цела етничка Македонија масовно и во илјадници се преселија во Бугарија, Србија, Хрватска, Романија-Влашка земја и др. после Илинденското востание, Балканските војни и по Првата и Втората светска војна, и сигурен сум дека кај потомците на овие семејства има неограничен број на стари фотографии со македонската носија од Полог и Македонија, оти никој од нив не се откажа од своето македонско потекло и од родниот крај.

(Лешок, 1924, Игумен Сава и Трпо Онуфриевски, учител, завршил богословско-учителска школа 1920 г.)
 (Lesok, 1924, Prior Sava and Trpo Onufrievski, Teacher who graduated theological – teacher's school 1920)

Во своите фамилијарни архиви има безброј фотографии и во родовите кои ги анализираат и ги запишуваат во мите книги, а тоа се следните родови: Лалошои од Лешок и лозата во Непроштене, родот Петкои од Непроштене, родот Котлинци од Јанчиште, родот Глајној (Главинои) од Варвара, родот Лешкови од Лешок и Тетово, родот Дубљаној од Непроштене, родот Дивљачој од Брезно, родот Зафирови од Брезно, родот Благоеви од Јелошник, родот Михајлови од Непроштене, Родот Пачаврој на Цене Атанасовски од Непроштене, родот Маркови од Отуње и др.(види: извор: ред. бр. 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 63, 64, 66, 68 и 69).

Потомците на споменатите родови, како и многу родови од другите села од Долни Полог, имаат свои потомци во Бугарија, Србија, Влашко и др. држави на Балканот, Европа, Америка, Австралија и др. грижливо ги чуваат фотографиите од родниот тетовски крај, а посебно грижливо ги чуваат старите фотографии во носија на нивните претци.

Би се вратил малку во минатото, кога многу луѓе во разни мисии (од Европа и од Балканските земји) ја посетувале Македонија и некои од нив правеле фотографии и ги објавувале во некои книги, списанија и сл. Така, германскиот зоолог Франц Дофлајн (Franz Doflein) во книгата: Македонија, има повеќе слики од Македонија. Германскиот професор Волф Ошлиц (Wolf Oschlis) во брошуруата "Утрински подарок за Македонија",

Керпен, Германија, Октомври 2003, објавува фотографии сликани за време на Првата светска војна, меѓу кои има една и од Тетово.

Еден од попознатите европски фотографи од минатиот век е Германецот Курт Хилшер (Kurt Hielscher: 1881-1948). Тој е автор на илјадници фотографии направени во дваесетите години од минатиот век, меѓу кои има стотици фотографии сликани во Отоманска Македонија, а подолу ја објавувам и неговата фотографија од Тетово од 1917 год.

Тетово (Калканделен), 1917,
Tetovo (Kalkandelen), 1917,

Секако дека значаен белег и удел имаат и располагаат со стари фотографии и старите турски семејства, потоа албанските и влашките семејства кои имаат свое место во стварањето на градската култура во Тетово и Долни Полог, но, нажалост, јас, не сум во можност да истражувам и одам подлабоко во овие семејства. Би напоменал дека по Балканските војни, Првата светска војна, како и во 50-те години од минатиот век неколку стотици илјади лица (турци, македонци, македонци муслумани, албанци, и др.) од Македонија масовно се преселија во Турција и таму денес живеат и кај нив има голем фонд на фотографии.

Значаен белег во фотографската техника оставиле пишаните текстови во весниците Глас Полога, Шар, Тетовске новине, Јужни преглед, а во кои пишувале Јован Кириќ, Кузман Најденовски, Боро Јосифовски, Виктор Аќимовиќ и други новинари, во кои се објавувале и фотографии од секојдневниот живот во Тетово и Полог. Новинарите од Тетово, од кои најплоден бил Боро Јосифовски, објавувале написи и во весниците Вардар од Скопје, потоа во Време, Правда, Политика од Белград и др.

Најголема заслуга за објавување на фотографии во весниците имале печатницата Јадран на Кузман Најденовски и втората печатница Принцип.

Боро Јосифовски, новинар од Тетово
Boro Josifovski, novinár od Tetovo

За градот и куќите на старо Тетово, покрај фотографиите треба да се видат и ликовните дела на академските сликари Никола Мартиновски, Павле Кузмановски, Будимир Апостоловски и др. , кои ги овековечиле многу стари згради од Тетово. Многу брзо магијата на сликата се проширила и во некои поразвиени и понапредни села во Полог во кои имало богати фамилии, како Лешок, Теарце, Непроштено, Вратница, Отуње, Брезно, Варвара, Једоарце и др. села и во многу фамилии од овие и други села, кои се расселени по земјите на Балканот и во целиот свет и кај истите има огромна ризница на стари фотографии.

Во наредните неколку реченици ќе се задржам на податокот дека повеќе од еден век има традиција на фотографирање во моето семејство и род Спироски-Онуфриевски-Лалошои од Лешок.

Така, прва и најстара фотографија на лица од Лешок е фотографијата од 1915 година, во која е сликан дедо ми Трпо Онуфриевски во машка носија.

Втора стара фотографија на лица од Лешок е фотографијата од 1916 година на која се насликани дедо ми Трпо Онуфриевски заедно со Симче Момировски и со еден војник кој мене ми е непознат, кои се сликани како бугарски војници во Првата светска војна. Трета стара фотографија е фамилијарната фотографија од Свадбата на дедо ми Трпо и Цвета Онуфриевски од Лешок од јули 1917 година.

Четврта стара фамилијарна фотографија е фотографијата од јули 1917 година од Свадбата на дедо ми Трпо и баба ми Цвета, која е девојка од родот Петкои односно Ациини од Непроштено. На фотографијата е сликана баба ми Цвета во невестинска носија, заедно со неколку девојки во селска носија.

Во мојата фамилија Спироски има уште десетина стари фотографии, кои подетално ќе ги опишам во поднасловот за Трпо Онуфриевски од Лешок, а овде ги споменувам само овие четири фотографии.

Значи, во 2017 година, се навршуваат 100 години од првите фамилијарни фотографии во Мојата фамилија и род Лалошои-Онуфриевски-Спироски од Лешок, односно 100 години од свадбата на дедо ми Трпо и баба ми Цвета, а по тој повод ја пишувам и оваа книга.

Инаку, оригиналот од фотографиите од 1915, 1916 и 1917 година и од други години, од дедо ми Трпо се наоѓаат во мојата лична архива.

Значи, 2017 година се навршуваат 100 години од првата фамилијарна фотографија (1917 г.) во Лешок, односно оваа 2017 година, кога го пишувам овој текст, имаме 100 годишен јубилеј на фотографијата во Лешок и во мојата фамилија и род Спироски и од тие причини му ја посветувам оваа книга на дедо ми Трпо Онуфриевски, заедно со фотографот Спасо Милосавлевски, Илија Јастревски и Столе Богдановски од Лешок.

Треба да се спомене дека за историјата на Лешочката фотографија, значајно место има Спасо Милосавлевски Сирмин, кој слободно може да го наречеме Лешочкиот Манаки.

Имено, после Првата светска војна Спасо Ристов Милосавлевски -Сирмин од Лешок набавил фотоапарат со комора и ногарки. Со фотоапаратот Спасо сликал на разни поводи, но, најповеќе на свадби и верски празници. Годината на набавката на фотоапаратот на Спасо точно не се знае, а не се знае и од каде е купен апаратот. Имено, Спасо бил ранет во нога во Првата светска војна како бугарски војник и бил пренесен да се лечи во Франција во која се задржал неколку години, таму го научил францускиот јазик и најверојатно таму го купил фотоапаратот и по некоја година Спасо се враќа во Лешок, заедно со апаратот.

Спасо непосредно пред Втората светска војна, за време и после завршувањето на војната до средината на 50 -те години има направено многу фотографии во Лешок и околните села на Долни Полог. Спасо најповеќе сликал на свадби и верски празници, но, најмногу свадби се дело на првиот фотограф од Лешок, Спасо Ристов.

Така, моите родители Живко и Јорданка Спироски, првиот Лешочки фотограф Спасо ги насликал на нивната свадба на 12 ноември 1942 година, и тоа пред и на скалите од старата кука, која ја изградиле дедо ми Трпо и баба ми Цвета Онуфриевски во 1932 година.

(Куќата на Трпо и Цвета Онуфриевски, свадбата на Живко и Јорданка Спироски, 8.11.1942 г., Фото, Спасо Ристов Милосавлевски -Сирмин од Лешок)

(The house of Trpo and Cveta Onufrievski, the wedding of Zivko and Jordanka Spiroski, 8.11.1942, Photo, Spaso Ristov Milosavlevski -Sirmin - Lesok)

Спасо на 10 Октомври 1949 година насликал три различни фотографии на фудбалерите на ФК Лешок и ФК Течарце, кога ФК Лешок победил во Течарце со резултат 3:2. Спасо, пред да почне натпреварот ги насликал одделено ФК Лешок и ФК Течарце и трета фотографија, во која ги сликал заедно фудбалерите на Лешок и Течарце.

Столе Богдановски ми даде фотографија од неговата свадба од 1953 година, која ја направил фотографот Спасо. Сигурен сум дека во многу куќи во Лешок и соседните села има многу фотографии од свадби, кои ги сликал сликарот Спасо -Лешочкиот Манаки, но, за тоа треба посебна акција на прибирање на фотографиите.

Фото: Спасо Милосавлевски, ФК ЛЕШОК, 10 Октомври, Течарце 1949

Foto: Spaso Milosavlevski, FK LESOK, 10 Oktomvri, Tearce 1949

Треба да се спомене дека Микаел Јанчевски од родот Сандарој од Лешок, бил долги години во САД и 1930 година се враќа во Лешок, од заработка пари изградува нова кука, а со враќањето донел фатокамера Канон од 1929 година, која е во наследство кај

неговиот внук Борислав Вељов Ивановски, по ќерката Александра. Не ми е познато дали има зачувано филмски снимки или фотографии, од апаратот на Микаељ. После Втората светска војна од Лешок фотоапарати набавиле Љубо Иљов Атанасовски и Лазо Софров Коцевски. Љубо Атанасовски од вториот свештеничкиот род Лешкови од Лешок многу кусо време ракувал со апаратот и не ми е познато дали има останато некоја негова фотографија, бидејќи Љубо трагично загинува од удар на гром.

Во ова време фотоапарат имал и Лазо Софров Коцевски, од свештеничкиот род Лалошои од Лешок, кратко време сликал, некое време му се расипал апаратот и не ми е познато дека има останато некоја негова фотографија.

Чичко Илија Јастревски прв од Лешок, професионално се бави со фотографирање и фотограметриски работи. Илија Јастревски, веднаш после Втората светска војна професионално е ангажиран и работи како воено лице во ЈНА во многу места во Југославија, Скопје, Ниш, Загреб, Карловац, и др. Илија во ЈНА завршува Курс за фотографија и фотограметрија, Аерофотографски курс и Фото-граметриски курс и ова е неговата воена професија. Илија Јастревски во 50-те години купува за првпат фотоапарат и слика во кругот на семејството и пријателите. Иљо на Богородица редовно доаѓа во Лешок со фамилијата и има сликано многу фотографии.

Фото: Илија Јастревски, Даница во Лешочка носија и Илија Јастревски, Лешок, 1959,
Foto: Ilija Jastrevski, Danica vo Lesocka nosija i Ilija Jastrevski, Lesok, 1959,

Подоцна, од 1954 година во Лешок како фотограф се јавува Столе Форчев Богдановски, кој купил фотоапарат, марка Боксер од Белград од некој бугарин. Инаку, Столе ми рече дека апаратот го купил од некој бугарин кој му го понудил на улица Кнез Михајлова, кога бил на гости кај сестра му Нада и зет му Трипун од лозата Брезјани од Лешок, кој потекнува од родот Дивљачој од Брезно, кои се доселиле во Лешок, а потоа Трипун со семејството се преселиле во Белград, каде работи како фурнаџија.

Столе Форчев Богдановски, електричар и фотограф на дрвена бандера, Лешок, 1960
Stole Forcev Bogdanovski, elektricar i fotograf na drvena bandera, Lesok, 1960

Покрај споменатите четири лица од Лешок, кои припаѓаат на претходните генерации, фотографираат или располагаат со значаен фонд на фотографии со мотиви од Лешок и неколку Лешани, како Илија Петрушевски, Александар (Сандро) Попов, Душко Миловски, Иван Атанасовски, Митко Спироски и др. за кои имам напишано посебни поднаслови во оваа книга.

Така, во 1967 година, Јас, Митко Спироски, кога учев во Гимназијата Кирил Пејчинович, Тетово, собирав костени на Шар Планина и со парите од продадените костени, во Скопје купив фотоапарат Смена 6 од фирмата Фотоцентар. Во 1967 година купив и машина за пишување марка Топс, како расходувана во СОК-филијала Тетово, кај што работеше татко ми Живко Спироски. Така, од 1967 година почнав да ја учам техниката и вештината на сликањето-фотографирањето и ги направив првите фотографии во црно бела техника, а во истата 1967 година почнав и да пишувам разни текстови на машината Топс. Ја научив и техниката автоматски да слика апаратот Смена, како што е и фотографијата подоу.

Автоматско Фото: Митко Спироски, Лешок, 1969
Auto-Foto: Mitko Spiroski, Lesok, 1969

Тогаш, купував црно бел филм од 36 пози од познатата фирма Агфа, Фотокемика Загреб, Фуци, Кодак и др. Најпрво сликите ги правев во Тетово во дуќанот Фото Венус, на сликарот Среќко Јаневски, кој тогаш беше најдобар сликар-фотограф, а подоцна слики правев и кај други фотографи во Тетово, Скопје, Струга и др. места. Тогаш почнав да правам и самиот фотографии со набавка на хартија и емулзија за развибање на филмови и самиот вадев слики во црно бела техника.

Митко Спироски, Тетово, 1968, Фото Венус -Јаневски,
Mitko Spiroski, Tetovo, 1968, Foto Venus -Janevski,

Веќе во 1970 година, во неделникот Журнал од Скопје и во дневниот весник Вечер од Скопје, Јас, Митко Спироски, како студент на Економскиот факултет во Скопје, заедно со студентот на Педагошката академија во Скопје, Цевдет Вејсели од с. Копањце, општина Јегуновце, напишавме текстови за Вратница и за Јанчиште, кои беа објавени

во наведените списанија. Во објавените написи имаше и мои фотографии кои ги сликав со апаратот смена 6, производство на тогашниот СССР.

Значи, во 2017 година, имав значаен јубилеј, 50 Години од денот на купувањето на првиот фотоапарат и моите први фотографирања.

Во 2019 година се навршуваат 70 Години од Моето раѓање, а 2020 година се навршуваат 70 години од Мојата прва фотографија, кога Моите родители биле на одмор во Србија во Нишка бања.

Моја прва фотографија, во рацете на мајка ми Јорда-Ниш, 1950, непознат фотограф
Moja prva fotografija vo raceta na majka mi Jorda-Nis, 1950, nepoznat fotograf

Со пишувањето на оваа книга осознав дека од Лешок, заедно со мене имало и повеќе фотографи и колекционери на фотографии, кои сликале во втората половина на 20-от век и првите години на 21-век, како Илија Јастревски, Александар Попов, Илија Петрушевски, Петре Спироски, Душко Миловски и др., за кои подетално пишувам во посебни поглавија во оваа книга.

Последниве години со појавата на дигиталните фотоапарати, нови дигитални фотокамери, а посебно со појавата на светски познатиот Веб сајт FACEBOOK, многу млади од Лешок и Македонија, како и Лешаните секаде во светот, фотографираат, испраќаат свои фотографии од разни настани од Лешок и од разни страни во светот. Денес преку мобилните телефони младите прават фотки и видео клипови или се јавуваат во живо сл. и преку Фејсбук, Вибер, Месинџер, Скајп и сл. веднаш ги објавуваат и разменуваат, за што имам посебно поглавие во книгата.